

GRECIA: UN EXEMPLU CLASIC DE EȘEC AL ADERĂRII LA ZONA EURO

Petre PRISECARU¹

Rezumat

După criza financiară Grecia a primit 240 de miliarde de euro de la Troică în cadrul celor două programe de ajustare economică între 2010 și 2014, cei mai mulți bani provenind de la Facilitatea Europeană de Stabilitate Financiară. Politica de austeritate impusă Greciei a dus la diminuarea deficitelor bazată pe creșterea impozitelor, diminuarea salariilor și reducerea pensiilor, creșterea șomajului, dar și la o scădere a PIB-ului cu 25% în perioada 2009-2013. Austeritatea și recesiunea au provocat o nemulțumire publică imensă și o instabilitate politică prelungită și, în final, coaliția radicală de stânga – Syriza - a câștigat alegerile în 2015. Aceasta a adus un blocaj politic în negocierile cu Troica și perspectiva unui adevărat Grexit, deoarece Grecia este, practic, un stat falimentar cu o guvernanță slabă, neputând să plătească datoria enormă (320 miliarde de euro) și să asigure suficiente venituri pentru bugetul său.

Cuvinte cheie: criza datoriilor suverane, programe de austeritate, reforme, falimentul băncilor, Troica, Grexit

Clasificare JEL: H12, H60, H63, G33, F53, D73

---

¹ Cercetător științific principal gradul I, Institutul de Economie Mondială, Academia Română

1. Eșecul finanțării și reformării Greciei pe fondul unei austerități excesive

La momentul crizei financiare și apoi economice, Grecia era în postura unei țări supraîndatorate și care se confrunta cu deficite bugetare mari, pentru că după intrarea în zona euro guvernele elene au făcut împrumuturi masive în scopuri populiste. Ca atare, Grecia a resimțit puternic șocul crizei și a fost nevoită să solicite partenerilor din zona euro și FMI un împrumut de urgență, în cadrul unui prim program de salvare, având alocate 110 mrd. de euro în 2010, când la 3 mai s-a semnat acordul cu Troica – FMI, UE, BCE – pentru primul Program de Ajustare Economică. În perioada 2010-2012 Grecia a implementat o ajustare fiscală de 20% din PIB (50 mrd. de euro), a redus deficitul fiscal cu 9 puncte procentuale, dar cu prețul unei contracții a PIB-ului de 20%. Măsurile de austeritate menționate mai sus au impus creșterea fiscalității indirecte (TVA și accize) și mai puțin majorarea impozitării directe, dar și creșterea impozitelor pe proprietăți, reducerea salariilor, a bonusurilor și beneficiilor sociale, reducerea ocupării forței de muncă publice, reforma pieței muncii și a sistemului de pensii, reforme structurale în domeniul educației și sănătății, dar rezultatele slabe au fost obținute în domeniul privatizării, restrângerii sectorului public, controlului evaziunii fiscale și al scurgerilor de bani în străinătate, în special în paradisuri fiscale. Pe de o parte măsurile de austeritate și recesiunea economică au provocat o nemulțumire publică uriașă și o instabilitate politică prelungită, care au făcut ca în ianuarie 2015 Coaliția Stângii Radicale – Syriza – (formată în 2014) să câștige alegerile, în timp ce întârzierea punerii în aplicare a consolidării fiscale și a reformelor structurale au alimentat incertitudinile/zvonurile legate de posibila ieșire a Greciei din zona euro.

Pe de altă parte, așteptările Troicii și proiecțiile referitoare la evoluția situației Greciei au fost în mod repetat eronate și au influențat poziția piețelor financiare față de Grecia, în mai multe rânduri, mizându-se pe un faliment iminent, care ar fi primejduit șansele rămânerii Greciei în zona euro. În aceste condiții dificile s-au făcut două reduceri substanțiale ale datoriei externe publice grecești, prima în valoare de 100 mrd. de euro în februarie 2012, în numele creditorilor privați, și a doua în valoare de 40 mrd. de euro în decembrie 2012, în numele creditorilor instituționali.

În iulie 2011, Comisia a decis să înființeze grupul operativ (Task Force) pentru Grecia, la cererea guvernului elen, și să numească ca șef pe Horst Reichenbach. Principalele obiective ale grupului operativ erau:

- să identifice și să coordoneze asistența tehnică de care Grecia avea nevoie pentru a îndeplini termenii Programului de Ajustare stabilit cu Troica. Acest lucru urma să se facă în strânsă cooperare cu Grecia și beneficiind de inputuri de la alte state membre;

- să asiste autoritățile elene competente în definirea detaliilor privind modalitatea în care urma să fie furnizată asistența tehnică și să recomande măsuri legislative, de reglementare, administrative și, dacă era necesar, măsuri de (re)programare, pentru o preluare accelerată a fondurilor UE, cu accent pe competitivitate, creștere economică și ocuparea forței de muncă.

Pentru a atinge aceste obiective, s-a decis să se asigure o prezență operațională corespunzătoare în Bruxelles și Atena, prin recrutarea de personal calificat și cu destulă experiență, în măsură să acopere o gamă largă de domenii politice relevante. Grupul operativ înființat de Comisie era o structură administrativă, formată din funcționari ai UE și experți naționali, însărcinată cu sprijinirea autorităților elene în implementarea reformelor necesare și în absorbția diferitelor fonduri disponibilizate de UE. Rolul și mandatul grupului operativ de lucru era de a oferi asistență tehnică în domeniile în care guvernul grec avea nevoie de aceasta.

Împrumuturile Greciei de la creditorii instituționali și ulterior de la cei privați au intrat sub condiționalități stricte cu privire la implementarea reformelor economice, în special privind o consolidare fiscală solidă, însă punerea în aplicare a acestor reforme a fost mult întârziată, a condus la o recesiune profundă și a creat un cerc vicios de austeritate indusă de recesiune și de recesiune indusă de deraierea fiscală (Vassilis Monastiriotis, 2013). Nu cred că se poate da vina numai pe liderii UE pentru reacția lor întârziată și oarecum neconvingătoare la situația disperată a Greciei, deoarece Grecia a utilizat statistici false pentru intrarea în zona euro în 2001 și chiar pentru prezentarea evoluției sale economice ulterioare, în timp ce eficiența guvernantei sale naționale a fost destul de scăzută sau chiar sub orice critică. Au existat însă și factori externi, cum ar fi piețele și instituțiile financiare, printre care faimoasa bancă de investiții Goldman Sachs, care au contribuit pe deplin nu numai la supraîndatorare prin manopere oneroase, ci și la eșecurile politicilor sale interne, îndeosebi prin rețeta austerității cu orice preț impusă ca unică metodă de salvare din criza datoriilor suverane. În plus, Grecia a beneficiat anterior crizei de un lobby puternic și eficace la Comisia Europeană, dar și la alte instituții și la unii lideri europeni, care nu numai că au închis ochii la derapajele guvernantei naționale pe direcția populismului, dar și la alte fenomene grave, cum sunt corupția, evaziunea, economia subterană, risipa fondurilor publice, transferurile masive de fonduri în paradisurile fiscale și în băncile străine.

Interesant este că semieșecul primului program de ajustare a făcut ca, la 14 martie 2012, miniștrii de finanțe din zona euro să aprobe finanțarea celui de al doilea Program de Ajustare Economică pentru Grecia. Statele membre ale zonei euro și FMI s-au angajat în privința sumelor netrase din primul program (Greek Loan Facility), plus o suplimentare de 130 mrd. de euro pentru anii 2012-2014. Întrucât finanțarea primului program s-a bazat pe împrumuturi bilaterale, s-a convenit că – pe baza contribuției statelor membre din zona

euro – al doilea program va fi finanțat de European Financial Stability Facility (EFSF), facilitate care a fost pe deplin operațională din august 2010. În total, al doilea program de asistență financiară prevedea 164,5 mrd. de euro până la sfârșitul anului 2014. Din această sumă, angajamentul zonei euro se ridica la 144,7 mrd. de euro furnizate prin intermediul EFSF, în timp ce FMI contribuia cu 19,8 mrd. de euro (aceasta reprezentând o parte din aranjamentul pe patru ani de 28 mrd. de euro în cadrul Facilității de Finanțare Extinsă/*Extended Fund Facility* – pentru Grecia aprobată de FMI în martie 2012). În plus, la lansarea celui de al doilea program s-a convenit că ar trebui să existe o implicare a sectorului privat pentru a îmbunătăți sustenabilitatea datoriei Greciei. Participarea ridicată la oferta de schimb a datoriei făcută de Grecia în primăvara anului 2012 a avut o contribuție semnificativă în acest sens. Dintr-un total de 205,6 mrd. de euro obligațiuni eligibile pentru oferta de schimb, aproximativ 197 mrd. de euro (95,7%) au fost schimbate.

Eliberarea tranșelor de asistență financiară s-a bazat pe respectarea criteriilor de performanță cantitative și pe o evaluare pozitivă a progreselor realizate în ceea ce privește criteriile legate de politicile implementate, detaliate în Decizia Consiliului UE 2011/734/UE din 12 iulie 2011 (fiind modificată în noiembrie 2011, 13 martie și 4 decembrie 2012), precum și în Memorandumul de Înțelegere stabilind condiționalitățile de politici economice (cu ultima actualizare semnată la 7 decembrie 2012).

În primăvara anului 2012, instabilitatea politică a continuat și a dus la alegeri anticipate, care au creat un mediu foarte tensionat, iar incertitudinea privind efectele posibile ale celei de-a doua runde de alegeri a condus la o accelerare a ieșirilor de capital și la îngrijorări serioase cu privire la capacitatea Greciei de a implementa programul de ajustare. În cele din urmă, alegerile din 17 iunie 2012 au impus formarea unui guvern de coaliție alcătuit din trei partide politice, cu mandatul de a asigura menținerea Greciei în zona euro, și, prin urmare, punerea fermă în aplicare a programului de ajustare economică. Noul guvern și administrația au abordat urgent provocarea de a identifica și a lua măsurile necesare pentru revigorarea punerii în aplicare a programului. Dificultatea de a îndeplini condiționalitățile din perioada imediat următoare alegerilor a întârziat în mod semnificativ plata următoarelor tranșe din împrumuturile de la creditorii internaționali și implicit această lucră a avut un impact negativ important în economie.

În acest context deosebit de dificil și complex și ținând cont de măsurile luate de către autorități, la 26-27 noiembrie 2012 miniștrii de finanțe din zona euro și FMI au convenit să extindă durata de ajustare fiscală cu doi ani, ceea ce implica o reducere a obiectivului de excedent primar pentru 2014 de la 4,5% din PIB la 1,5% din PIB și o ajustare anuală de 1,5% din PIB până la un excedent primar de 4,5% din PIB realizabil în 2016. De asemenea, s-a convenit asupra unui pachet de măsuri care vizează reducerea datoriei Greciei (242 mrd. de euro în 2013) la 124% din PIB până în 2020. Statele membre ale zonei euro au convenit asupra următoarelor inițiative:

- o scădere de 100 de puncte de bază a ratei dobânzii percepută Greciei pentru împrumuturile acordate în cadrul lui Greek Loan Facility;
- o scădere cu 10 puncte de bază a costurilor la comisioanele de garantare plătite de Grecia la creditele acordate de EFSF;
- o extindere a scadențelor pentru împrumuturile bilaterale și cele date de EFSF la 15 ani și o amânare a plăților de dobânzi de către Grecia la creditele acordate de EFSF de 10 ani;
- un angajament din partea statelor membre de a transfera în contul separat al Greciei o sumă echivalentă cu veniturile din portofoliul Securities Market Programme (SMP), care revenea băncilor lor centrale, începând cu anul bugetar 2013.

În paralel, Grecia a informat că a luat în considerare anumite măsuri de reducere a datoriei (*debt buy-back operations*), prin achiziții la licitație publică a datoriiilor pentru diferitele categorii de obligațiuni suverane.

La 12 decembrie 2012, ca urmare a finalizării procedurilor naționale relevante și, după ce a analizat rezultatele operațiunilor de răscumpărare (*debt buy-back operations*) realizate de Grecia, Eurogrup a aprobat a doua tranșă de plăți în contul celui de al doilea Program de Ajustare Economică pentru Grecia. Pe această bază, statele membre au autorizat EFSF să elibereze următoarea tranșă în valoare totală de 49,1 mrd. de euro, plata făcându-se în mai multe subtranșe, dintre care 34,3 mrd. de euro au fost plătite Greciei în decembrie 2012, iar suma rămasă urma a fi plătită în primul trimestru al anului 2013. În primul rând, o sumă suplimentară de 7,2 mrd. de euro urma a fi făcută disponibilă pentru a acoperi costurile de recapitalizare a băncilor și cele de rezoluție. În al doilea rând, fondurile pentru acoperirea finanțării bugetare urmau a fi plătite în trei subtranșe, legate de punerea în aplicare a jaloanelor/reperelor specifice din Memorandumului de Înțelegere convenit cu Troica. Următoarele subtranșe de 2 mrd. de euro, 2,8 mrd. de euro și 2,8 mrd. de euro au fost plătite la 31 ianuarie, 28 februarie și 3 mai 2013, în urma aprobării de către statele membre din zona euro a evaluării făcută de către Comisie privind realizarea jaloanelor/reperelor pentru ianuarie, februarie și, respectiv, martie.

Pe 15 aprilie 2013, echipele de la Comisia Europeană, BCE și FMI au încheiat misiunea lor în Grecia în cadrul celei de a doua evaluări a celui de al doilea Program de Ajustare. Misiunea a ajuns la un acord cu autoritățile elene privind politicile economice și financiare necesare pentru a se asigura că programul rămâne pe drumul cel bun în atingerea obiectivelor sale. La 13 mai 2013, Eurogrupul a concluzionat că toate elementele necesare sunt în vigoare pentru ca statele membre să finalizeze procedurile naționale necesare pentru aprobarea tranșei următoare, care ar fi fost plătită în două subtranșe. După finalizarea procedurilor naționale și punerea în aplicare integrală a acțiunilor anterioare relevante, prima subtranșă de 4,2 mrd. de euro a fost aprobată de către Consiliul

de Administrație al EFSF și de EWG (garantori) și a fost plătită la 17 mai 2013. A doua subtranză în valoare de 3,3 mrd. de euro a fost plătită la 25 iunie 2013, în urma aprobării de către EWG și Consiliul de Administrație al EFSF la 13 iunie 2013. Aprobarea s-a bazat pe recomandarea realizată de personalul Comisiei Europene, în colaborare cu BCE și FMI, după evaluarea punerii în aplicare a celor trei etape specifice Memorandumului de Înțelegere.

A treia evaluare a celui de al doilea Program de Ajustare Economică a fost încheiată la 8 iulie 2013, misiunile de evaluare ajungând la un acord cu autoritățile elene. În aceeași zi, Eurogrupul a remarcat cu satisfacție că programul era pe drumul cel bun și a mandatat EWG și Consiliul de Administrație al EFSF pentru aprobarea următoarei tranșe dată de EFSF de 3 mrd. de euro, care urma să aibă loc în două subtranșe. În același timp, Eurogrupul a mandatat EWG și EFSF să aprobe, de asemenea, plata unei sume de 2 mrd. de euro în contul separat pentru Grecia, echivalentă cu venitul pe portofoliul Securities Market Programme obținut de băncile centrale naționale din zona euro, care urma să aibă loc într-un mod similar, în două subtranșe. Prima subtranză de 2,5 mrd. de euro a fost aprobată la 26 iulie 2013, prin EWG și Consiliul EFSF după implementarea deplină a acțiunilor anterioare; suma a fost plătită la 31 iulie 2013, după ce statele membre au finalizat procedurile naționale relevante. Subtranză de 1,5 mrd. de euro venituri pe portofoliul SMP a fost plătită cu aceeași ocazie. Cea de a doua subtranză de 0,5 mrd. de euro a fost aprobată și plătită la 17 decembrie 2013, prin EWG și Consiliul EFSF, după implementarea deplină a tuturor etapelor aferente. Similar cu subtranză anterioară, o subtranză de 0,5 mrd. € venituri pe portofoliului SMP a fost plătită cu aceeași ocazie.

În cadrul celei de-a patra evaluări a celui de al doilea Program de Ajustare, la 19 martie 2014, misiunile de la Comisia Europeană, BCE și FMI au ajuns la un acord cu autoritățile grecești privind politicile economice și financiare necesare pentru a asigura că programul rămâne pe drumul corect pentru atingerea obiectivelor stabilite.

Pe baza evaluării făcute de Comisie, în colaborare cu BCE, Eurogrupul a concluzionat, la 1 aprilie 2014, că sunt întrunite elementele necesare pentru aprobarea unei rate de către EFSF de 8,3 mrd. de euro, care urma să fie plătită în trei subtranșe, condiționată de îndeplinirea unor acțiuni și etape prealabile. O primă subtranză de 6,3 mrd. de euro a fost plătită Greciei la 28 aprilie 2014, în urma implementării depline a acțiunilor prealabile aferente și finalizării procedurilor naționale relevante de către statele membre. După implementarea primului set de jaloane/repere, realizabilă până la sfârșitul lunii mai 2014, EWG și Consiliul de Administrație al EFSF au aprobat la 4 și respectiv 7 iulie plata celei de-a doua subtranză de 1 mrd. de euro. Plata efectivă către Grecia a avut loc la 9 iulie 2014. În mod similar, plata celei de a treia și ultimei subtranză de 1 mrd. de euro, a fost aprobată de către EWG și Consiliul de Administrație al EFSF la 13 august 2014, după

implementarea celui de al doilea set de jaloane/repere (realizabilă la sfârșitul lunii iunie), plata având loc la 14 august 2014. În semestrul II 2014, Grecia intrase pe un făgaș normal în sensul reducerii deficitelor și asigurării premiselor necesare pentru o creștere economică, însă nemulțumirile/frustrările mari ale populației au împins electoratul spre extrema stângă populistă.

2. Grecia pe marginea prăpastiei, oscilând între UE și Rusia, și zona euro în pericol

Înainte de summitul zonei euro, din 22 iunie 2015, propunerile Greciei către liderii europeni au oferit unele raze de speranță pentru terminarea crizei datoriei acestei țări, după cinci luni de blocaj cauzat și de rezultatul unor alegeri emoționale și deloc raționale. Nu sunt clare concesiunile oferite de Grecia, dar premierul grec s-a referit la un acord reciproc avantajos în urma unei convorbiri telefonice cu Angela Merkel, François Hollande și Jean Claude Juncker. Șeful de cabinet al lui Juncker, președintele Comisiei Europene, a declarat că propunerile Atenei oferă o bază solidă de progres, negocierile fiind extrem de dure și fiind asociate cu presiuni apreciabile menite a preveni ieșirea Greciei din zona euro. Liderii statelor din zona euro (19) au discutat la 22 iunie, la Bruxelles, cu scopul de a preveni declararea unui faliment al Greciei după 30 iunie, un ultim termen de scadență legat de datoria sa publică. La 30 iunie, Grecia trebuia să plătească către FMI 1,6 mrd. de euro, urmând ca în iulie și august să ajungă la scadență obligațiunile guvernamentale deținute de Banca Centrală Europeană.

Directorul general al FMI, Christine Lagarde, avertizase că Grecia nu va beneficia de o perioadă de grație dacă nu va plăti datoria de aproape 1,6 mrd. de euro către FMI, scadență pe 30 iunie, presând astfel statul elen să ajungă la un acord cu creditorii. Programul de asistență financiară în valoare de 240 mrd. de euro, din care Grecia mai avea de primit 7,2 mrd. de euro, se încheia pe 30 iunie, în aceeași zi în care statul elen trebuia să facă plata către FMI. Grecia are o datorie totală de 320 mrd. de euro, din care 65% către țări din zona euro și FMI, iar 8,7% către BCE. Să nu uităm că Greciei i s-au șters datorii de 100 mrd. de euro de către creditorii privați (băncile europene) și 40 mrd. de euro de către creditorii instituționali. Practic Grecia este un stat în stare de faliment, care nu poate plăti salarii și pensii și, bineînțeles, nu-și poate plăti datoria externă.

Noile propuneri ale Greciei, o nouă taxă asupra afacerilor, o nouă taxă pentru bogați și un nivel al TVA majorat pentru anumite categorii de produse erau considerate măsuri suficiente, de către decidenții greci, pentru a ridica veniturile astfel încât să nu fie operate tăieri de cheltuieli, și erau menite a conduce la o soluție definitivă, în sensul de a pune capăt neînțelegerilor dintre Atena și creditorii săi. Cabinetul format de partidul stângii radicale Syriza considera că ar evita astfel depășirea unor limite pe care și le-a

propus de la început, cum ar fi reduceri ale pensiilor sau salariilor în sectorul public sau o creștere a TVA pentru electricitate ori o majorare sensibilă a nivelului TVA la produsele alimentare. Totuși, nici cu colectarea veniturilor bugetare noul guvern nu stă prea bine, întrucât în primele patru luni ale acestui an, statul elen a raportat o diminuare a veniturilor fiscale, fiind colectate 12,22 mrd. de euro, cu 884 mil. de euro mai puțin decât se aștepta guvernul. Potrivit datelor Ministerului de Finanțe, colectarea impozitelor directe a înregistrat un declin de 11,4%, în timp ce aceea a impozitelor indirecte a scăzut cu 3,4% comparativ cu veniturile estimate. Cu toate că există probleme serioase de fraudă și evaziune fiscală în Grecia, aceste nerealizări sunt cauzate în principal de contracția PIB. Guvernul Tsipras ar vrea să convingă creditorii externi că are suficientă voință pentru a lupta împotriva fraudei și a evaziunii fiscale. Argumentul ar fi că Syriza este un partid nou, aflat pentru prima oară la guvernare și, prin urmare, nu ar trebui să răspundă pentru faptele de corupție din trecut și ar trebui creditat cu bune intenții, dar acest argument nu are nici un efect asupra creditorilor, care doresc acțiuni ferme și imediate vizând mărirea taxelor și impozitelor și o colectare mult mai bună a veniturilor bugetare.

Alexis Tsipras a participat la mai multe mitinguri anterior summitului zonei euro, inclusiv cu liderii FMI, UE și BCE. Consiliul Guvernatorilor al BCE s-a întrunit la 22 iunie pentru a discuta ridicarea nivelului finanțării de urgență pentru băncile grecești afectate de retrageri masive de fonduri, dar din cauza opoziției Germaniei nu s-a luat nici o măsură. Totuși, în mod surprinzător, la 28 iunie BCE a anunțat că va asigura în continuare lichidități pentru băncile grecești.

Prim-ministrul italian Matteo Renzi a îndemnat ambele părți să folosească fereastra de oportunitate deschisă, fiind create toate condițiile pentru realizarea unui acord reciproc avantajos. Bursele europene și asiatice și piețele valutare au reacționat imediat în sens pozitiv, euro a crescut față de dolar și yen. În schimb, mai multe personalități germane s-au pronunțat în luna iunie în favoarea Grexit, ca ultimă soluție de rezolvare a crizei, neglijând impactul financiar considerabil al acestei alternative. Nonșalanța autorităților germane subestimează grav și evident riscurile mari de ordin economic și în special fragilitatea sectorului bancar european.

În Atena, mii de persoane au demonstrat împotriva măsurilor de austeritate, a privatizărilor forțate și a pretențiilor UE și creditorilor externi. Sondajele recente de opinie arată însă o susținere largă a rămânerii Greciei în zona euro, dar există și un puternic resentiment față de tăierea pensiilor și salariilor impusă Greciei de-a lungul anilor de recesiune, care a condus la creșterea ratei șomajului la peste 25%, iar în rândul tinerilor la aproape 60%. Șeful Băncii Naționale a Greciei consideră că miza este prea mică (plăți de 2-3 mrd. de euro) pentru a primejdui viitorul zonei euro și al Greciei. FMI și UE s-au implicat încă din 2009 pentru salvarea Greciei de la faliment (primul acord cu Troica a fost încheiat în mai 2010), implicarea UE încetând la finele lunii iunie, cea a FMI continuând până în

martie 2016. Austeritatea impusă Greciei a creat numeroase dificultăți și blocaje, a dus la reculul puternic al cererii interne și implicit al PIB, nu a permis redresarea economiei și a condus la deprecierea puternică a nivelului de trai.

Rețeta austerității impusă zonei euro, mai ales Greciei, de către Germania a fost criticată dur de doi mari economiști americani, de orientare neokeynesistă, Krugman și Stiglitz, care au apreciat că ea nu rezolvă problemele de fond ale relansării economice, de care depinde în mare măsură și posibilitatea rambursării datoriilor către creditorii privați și instituționali. Solicitarea Troicii ca Grecia să ajungă la un surplus bugetar de 4,5% din PIB este considerată absurdă de Stiglitz, mai ales pe fondul unui declin de 25% al PIB în perioada 2009-2013. Reducerea salariilor, pensiilor și altor cheltuieli publice ar fi trebuit să determine majorarea exporturilor și creșterea PIB, ceea ce nu s-a întâmplat. Dimpotrivă, reculul puternic al cererii de consum, reducerea drastică a cheltuielilor guvernamentale și fuga capitalurilor au afectat dramatic nivelul cererii agregate și potențialul de creștere economică. Stiglitz consideră că structura zonei euro încurajează divergența și nu convergența, capitalul și resursele umane valoroase părăsesc statele aflate în dificultate și posibilitățile acestora de a plăti datoriile scad considerabil. În plus, apreciază Stiglitz, apare și contribuția negativă a piețelor care evidențiază o spirală descendentă vicioasă conexată structural la euro și astfel apar fundamente profunde pentru o viitoare inevitabilă criză, inerentă naturii capitalismului. Zona euro nu este una omogenă, performanțele economice diferă mult între nord și sud, nu există structuri economice și instituționale comparabile, nu s-a realizat o uniune fiscală și o convergență reală, iar solidaritatea la nivel european a slăbit în loc să se consolideze. Numai că Stiglitz ignoră consecințele guvernărilor dezastruoase a guvernelor din Grecia din ultimii 15 ani și probabil îi creditează cu responsabilitate și bune intenții pe politicienii greci.

Un posibil Grexit aduce în discuție pierderile de ambele părți: guvernul de la Atena va moșteni un sistem bancar distrus și o economie aproape de colaps, va plana o mare doză de incertitudine asupra modului în care noua drahmă va putea să se impună pe piață, izolată de piețele de capital și fără linii de creditare de la BCE. Grecia nu este Islanda și la Atena există un consens social mai scăzut față de cine ar trebui să suporte povara ajustărilor economice în cazul Grexitului. De cealaltă parte, pierderile creditorilor UE ar fi fabuloase, cuprinzând două ajutoare financiare acordate Greciei în valoare totală de 215,8 mrd. de euro. Din această sumă, 183,8 mrd. de euro sunt banii UE, restul sunt bani de la FMI. Cea mai mare parte din banii europeni a venit din Germania și Franța prin intermediul lui European Financial Stability Facility (EFSF). În suma menționată mai sus nu este inclus și sprijinul financiar acordat sistemului bancar elen de către BCE. Dacă Grecia iese dezordonat din zona euro și nu va reuși să își restructureze datoria, atunci creditorii UE vor pierde mai mult decât cuantumul actualului ajutor financiar. Dacă rămâne în zona euro, Grecia va avea nevoie de un al treilea ajutor financiar și de restructurarea datoriei, pentru

că nimeni nu își imaginează că, dacă Grecia va rămâne în zona euro, planul lui Tsipras este unul sustenabil și ea va fi capabilă să plătească datoria imensă pe care o are.

O analiză recentă a lui Financial Times (Jonathan Wheatley, 2015) relevă că totuși costurile de împrumut ale Spaniei, Irlandei și Portugaliei au crescut din cauza incertitudinilor privind situația Greciei, care este aproape de a intra în incapacitate de plată. Activitatea economică a statelor din Europa Centrală și de Est (ECE) situate în imediata apropiere a Greciei ar avea cel mai mult de suferit, susțin analiștii lui Union Bank of Switzerland (menționați în analiza din Financial Times), care cred că Grexit ar deprecia cu o cincime valoarea în dolari a monedelor din ECE și ar avea efecte negative asupra statelor emergente. În cazul scenariului, oarecum improbabil, în care Grecia va ieși din zona euro, problemele cauzate de acest lucru vor afecta încrederea investitorilor, ceea ce va avea efect asupra activelor și cursurilor valutare din statele emergente. Cel mai semnificativ impact ar fi asupra forintului din Ungaria și a zlotului din Polonia, unde s-ar putea produce o depreciere de 5-10% față de euro, ceea ce ar implica o depreciere de 15-20% față de dolar. Cehia, Ungaria și Polonia, țări ale căror economii depind semnificativ de exporturile spre UE, ar fi cele mai afectate în privința investițiilor și a comerțului.

William Jackson de la Capital Economics (menționat în aceeași analiză) a explicat că această criză a datoriilor suverane din zona euro, care a urmat crizei financiare, a afectat negativ statele din CEE. În prezent, aceste state sunt într-o poziție mai bună decât erau atunci, dar sunt încă destul de vulnerabile la fenomenele din zona euro pentru că întreaga Europă Centrală și de Est are legături comerciale și bancare foarte strânse cu statele din zona euro. Un alt element de influență care nu este valorizat suficient este încrederea; dacă există o situație dificilă în Grecia, firmele din CEE vor amâna investițiile și consumatorii își vor reduce cheltuielile.

Legăturile directe dintre Grecia și piețele emergente din CEE nu sunt foarte diversificate ci sunt destul de puține, cum ar fi subsidiarele băncilor elene care operează în estul Europei, în țări cum sunt România și Bulgaria, dar și aceste bănci și-au redus în ultimii ani operațiunile din cele două state. Cel mai semnificativ impact al unui Grexit va fi indirect: dificultățile economice din zona euro create de un Grexit (pierderile bancare și financiare mari) vor afecta partenerii lor comerciali din statele emergente, dar nu numai din CEE.

Alte piețe emergente cu legături mult mai reduse cu Grecia, cum ar fi Mexic, Brazilia, Africa de Sud și Turcia, vor suferi de pe urma volatilității piețelor, pentru că investitorii nu vor mai fi interesați de activele riscante. S-ar putea produce o contagiune mai extinsă, în special în țările cu un deficit de cont curent ridicat, cum este Turcia, ce ar putea fi afectată, din cauza întreruperii intrărilor de numerar necesare

finanțării deficitului. Totuși temerile legate de impactul unui posibil Grexit sunt evident exagerate, din cauza legăturilor limitate dintre Grecia și economiile emergente.

Probabilitatea tot mai mare a Grexitului, indusă de blocajul evident din ultimele două luni, a adus în discuție cuantumul pierderilor. Marile bănci europene și-au redus progresiv expunerea pe Grecia, lăsând Troica și guvernele statelor membre ale zonei euro să joace rolul marilor actori, adică UE, statele membre, Banca Mondială, FMI. În contextul abandonului practic al marilor bănci străine, presiunea a trecut aproape în totalitate pe băncile grecești și cipriote, care sunt cele mai expuse și față de care statul grec are o datorie mai mult decât considerabilă. Pierderea totală financiară directă pentru zona euro ar fi fost în jur de 300 mrd. de euro, posibil de suportat pentru statele membre și facil de contracarat prin măsuri și mijloace financiare pe termen scurt. Costul Grexitului putea fi mare în alte zone sau pe alte paliere, mai sensibile și mai periculoase, cum ar fi stabilitatea zonei euro și credibilitatea întregii construcții europene. Grexitul aducea în discuție nu numai gravele minusuri ale guvernantei naționale, ci și lipsurile majore ale celei comunitare, care nu a supravegheat adecvat circuitul banilor europeni și modul în care ei au fost cheltuiți sau risipiți de guvernele succesive ale Greciei. Greu de crezut că nu se știa la Bruxelles că banii nu erau investiți în Grecia în proiecte de dezvoltare, ci erau folosiți pentru plata exagerată a unui aparat administrativ supradimensionat din instituții publice, care avea salarii și pensii foarte mari raportat la performanțele sale și tot felul de avantaje fiscale în condițiile unei productivități a muncii printre cele mai scăzute din UE. Grexitul putea antrena prin precedentul periculos creat și un ulterior Brexit și deja naționaliștii francezi avansează un posibil Frexit. Grexitul nu ar fi afectat pe politicienii greci, pe foștii politicieni în nici un caz, unii au emigrat între timp cu familiile lor și cu multe fonduri scoase anterior din țară spre alte meleaguri, dar nici pe actualii politicieni, poziționați pe extrema stângă și înclinând mult spre Rusia, care nu au nici o soluție viabilă și care blamează excesiv instituțiile financiare internaționale. Poporul grec este cel care ar fi avut de suferit în acest caz (dar mai contează necesitățile vreunui popor pentru oligarhia financiară și corporativă în epoca globalizării?), el fiind prins la mijloc între o politică populistă și total nerealistă a stângii extremiste care nu mai poate da înapoi și situația dramatică a economiei. Era posibil în cazul Grexitului, pe fondul prăbușirii economice și al colapsului social, să se producă o migrație economică masivă în cadrul UE a multor cetățeni greci confrunțați cu mizeria, hiperinflația și lipsa de perspectivă (Cristian Unteanu, 2015). Exista, de asemenea, posibilitatea declarării Greciei ca stat falit, aflat efectiv în incapacitate de plată și cu o monedă proprie cu grad maxim de risc pe piețele internaționale, care poate intra sub supraveghere internațională cu o guvernare economică de criză (dacă, pe plan intern, populația și forțele politice vor accepta acest lucru). Însă apare și probabilitatea unui impact geopolitic puternic pe planul asigurării securității europene, prin destabilizarea pe termen scurt și mediu a întregului flanc de sud-est al UE și NATO, cu atât mai nedorit cu cât

există deja o situație geopolitică dificilă creată de agresivitatea Rusiei și de instabilitatea politico-militară pregnantă din Orientul Mijlociu.

Totuși, summitul zonei euro din 22 iunie s-a terminat indecis, fără un acord final, dar și fără să fie adusă în discuție ieșirea Greciei din zona euro. Președintele Eurogrupului Jeroen Dijsselbloem a declarat că nu s-a realizat un progres relevant și că depinde de Atena să înainteze propuneri credibile, existând destul timp pentru un acord și pentru extinderea programului curent. Comisarul european Pierre Moscovici a spus că se intenționa realizarea unei activități non-stop deosebit de intense până la ajungerea unui acord, pentru că altfel Grecia rămânea fără fonduri până la sfârșitul lunii iunie și apărea riscul ieșirii Greciei din zona euro. Eurogrupul intenționa ținerea unui nou miting în intervalul 23-26 iunie pentru a rezolva blocajul. Participanții la summitul zonei euro din 22 iunie s-au arătat totuși optimiști cu privire la posibilitatea unui nou acord Grecia-Troika, după ce guvernul elen a trimis noi propuneri de reforme, ce urmau a fi evaluate. Totuși guvernul condus de Tsipras nu a vrut să accepte reducerile de pensii solicitate de creditorii, pensia medie în Grecia depășind 950 de euro, iar salariul mediu 1.500 de euro (de 5 și respectiv 4 ori mai mare decât în România, la un PIB/locuitor doar de 2 ori mai mare) și nici majorările de TVA. Negocierile au fost foarte dure în cursul săptămânii 22-27 iunie și rezultatele pozitive s-au lăsat mult timp așteptate, acordul final fiind amânat pentru sâmbătă 27 iunie.

La 26 iunie creditorii externi ai Greciei au propus acordarea unui ajutor de 15,5 mrd. de euro (3,5 mrd. de euro de către FMI), până la sfârșitul lunii noiembrie, astfel încât țara să nu intre în incapacitate de plată. În schimb, Atenei i-au fost solicitate o serie de reforme și măsuri bugetare, care privesc sistemul de pensii, unde nu se cere neapărat o nouă reducere a pensiilor, ci o reducere a deficitului sistemului de pensii de 0,25-0,5% din PIB în 2015 și de 1% din PIB în 2016. Se mai solicită și anularea pensionărilor înainte de termen cu plata integrală a pensiei, precum și majorarea la 67 de ani a vârstei de pensionare până în 2020. Creditorii doresc și majorarea cu 2% a contribuției pensionarilor la sistemul de asigurări de sănătate, la 6%. Cel mai dificil aspect ar fi anularea suplimentului pe care guvernul îl oferă pentru pensionarii cu veniturile cele mai mici (Sophie Makris, 2015).

Pozițiile sunt destul de divergente când vine vorba de nivelul TVA, întrucât creditorii vor ca TVA pentru hoteluri și restaurante să crească de la 13% la 23%, în plus cer și renunțarea la reducerea de 30% la impozitele pentru insulele din Marea Egee și reducerea cheltuielilor militare cu 200 mil. de euro. Creditorii cer majorarea impozitului pentru companii de la 26% în prezent la 28% (guvernul de la Atena propunea 29%).

O primă reacție penibilă și demagogică a venit din partea premierului grec, care a declarat că Grecia va organiza un referendum la 5 iulie pentru planul de salvare controversat propus de creditorii externi, iar într-un mesaj televizat, Tsipras a descris

planul ca "umilitor" și a condamnat măsurile de austeritate "de nesuportat" cerute de creditorii instituționali externi. Tsipras a declarat că propunerile (destul de generoase făcute de Angela Merkel), încalcă în mod clar regulile europene și drepturile fundamentale privind locurile de muncă, egalitatea și demnitatea, demonstrând că ținta unora dintre parteneri și instituții finanțatoare nu a fost un acord viabil pentru toate părțile, ci eventual umilirea unui întreg popor.

Președintele Eurogrupului s-a declarat surprins într-un mod negativ de acest anunț, considerând că decizia lui Tsipras încheie ușa continuării discuțiilor. Pentru ministrul german de finanțe Wolfgang Schäuble era evident că guvernul Greciei a pus capăt negocierilor cu creditorii săi într-un mod unilateral. La reuniunea din 27 iunie, ministrul grec de finanțe urma să prezinte poziția Greciei în fața miniștrilor de finanțe din zona euro, cei din Germania, Slovacia și Finlanda fiind categorici în privința faptului că acordul de ajutor financiar nu va fi extins după 30 iunie, în consecință Grecia va fi forțată să se declare falimentară față de FMI la 30 iunie și va fi nevoită să impună controlul capitalului, din 29 iunie, pentru a evita un colaps bancar imediat, a scris publicația britanică *The Guardian*. O altă consecință este panica de la bancomatele băncilor grecești manifestată prin retrageri masive de numerar de către populația disperată, o continuare firească a retragerilor mari, de peste 30 mrd. de euro, de după alegerile din ianuarie.

După cum era de așteptat, în după-amiaza zilei de 27 iunie, președintele Eurogrupului a anunțat eșecul negocierilor cu Grecia desfășurate la Bruxelles de miniștrii de finanțe din zona euro. În acest context, rezultatul referendumului din 5 iulie putea decide rămânerea sau nu a Greciei în zona euro, dar având în vedere că 70% din populație dorește ca Grecia să rămână membră a zonei euro, deci să nu renunțe la moneda unică, chiar și un rezultat al referendumului favorabil unui acord nu ar fi eliminat condiționalitățile dure ale creditorilor externi și ale partenerilor Greciei.

După o săptămână de tatonări înaintea referendumului grecesc a urmat o surpriză mare: peste 60% dintre greci au spus "nu" la referendum, votând astfel în favoarea lui Tsipras, dar în defavoarea evidentă a Greciei. În timp ce personalități germane și franceze au declarat că, în lumina rezultatului referendumului, soluția este Grexitul, președintele Comisiei Europene, Jean Claude Juncker, în prima sa luare de poziție publică după referendum, a spus că dorește să evite Grexitul, fiind împotriva acestei soluții. "Există unii în Uniunea Europeană care, deschis sau fără să o spună, își doresc ca Grecia să iasă din zona euro. Răspunsurile cele mai simple sunt deseori cele mai proaste", consideră Juncker, care a dat asigurări că totuși Comisia va face tot posibilul pentru ca negocierile să fie reluate, în vederea găsirii unei soluții. Pe de altă parte, vicepreședintele Comisiei Europene Valdis Dombrovskis, responsabil pentru euro și dialog social, a declarat înainte de summitul extraordinar al Eurogrupului că atât timp cât încrederea nu este stabilită și nu este prezentat niciun program de reforme credibile, o ieșire din zona euro nu poate fi

exclusă. Ministrul german de Finanțe Wolfgang Schäuble a declarat la 7 iulie, la sosirea la reuniunea Eurogroup, că presiunea este pe Grecia, să prezinte un plan prin care să iasă din criza financiară, existând o unitate a creditorilor internaționali, care așteaptă propunerile noului ministru de finanțe elen Euclid Tsakalotos, care ar trebui să relanseze negocierile referitoare la reluarea finanțării țării. Președintele Eurogroupului, ministrul olandez de finanțe Jeroen Dijsselbloem, a declarat la rândul său, înainte de reuniunea extraordinară din 7 iulie, că este gata să asculte propunerile grecilor, așteptând ca Tsakalotos să prezinte un program economic credibil, cu care Grecia să merite să primească ajutor. Guvernul Alexis Tsipras trebuia să trimită, până în data de 8 iulie, un plan pentru accesarea de fonduri de urgență din partea Uniunii Europene, conform declarației din 7 iulie a lui Jeroen Dijsselbloem, președintele Eurogrup.

Germania și alte 9 state, printre care și unele nou intrate în zona euro ca Slovacia, Slovenia, republicile baltice, erau pentru un Grexit, chiar și temporar pe 5 ani, în timp ce Franța Italia, Spania, Cipru erau împotriva Grexitului. În timp ce Tsipras revenise la varianta inițială a Troicii, solicitând și o reducere a datoriei, agreată și de FMI, el nu mai avea suficientă credibilitate pentru a pune condiții, ca atare solicitările sale nu au mai fost acceptate fără garanții financiare și de privatizare. După negocieri extrem de dure s-a ajuns la un acord cu condiționalități severe, dar necesare, Grexitul fiind evitat din cauza opoziției puternice a lui Hollande și Juncker. Capitulara lui Tsipras a fost totală, acesta acceptând condiționalitățile impuse, iar parlamentul grec aprobând cu mare majoritate acordul încheiat în pofida opoziției ferme a unei fracțiuni din Syriza. Acordul pentru susținerea Greciei prin intermediul Mecanismului European de Stabilitate (ESM) este cel de al treilea acord de finanțare internațională a Greciei din ultimii cinci ani și însumează 86 miliarde euro, guvernul elen angajându-se să realizeze o serie de reforme structurale, în domeniile pensiilor, fiscalității, Codul Falimentului, independenței statisticii naționale, precum și prin tăieri automate de cheltuieli publice în cazul ratării țintelor de deficit bugetar. Totodată, Grecia trebuie să transfere într-un fond în Luxemburg active ale statului în sumă de 50 miliarde euro. Liderii Zonei Euro au respins solicitarea Greciei pentru o nouă tăiere a datoriei publice, practic guvernul elen a trebuit să accepte toate măsurile de reforme propuse de Troică și Eurogroup, deși populația elenă a votat pe 5 iulie împotriva continuării austerității.

În ce măsură acordul este o victorie a realismului și o consolidare a procesului de integrare economică europeană rămâne de văzut, cert este că s-a evitat o criză majoră a Eurozonei în contextul unei conjuncturi geopolitice delicate. Pe de altă parte s-a observat că Grecia rămâne *un stat problemă pentru UE, cu o guvernare catastrofală și cu o instabilitate politică și socială evidentă. Totuși Grecia nu mai poate evita la infinit reformele dureroase dar necesare fără a-și periclita viitorul în cadrul UE. Deciziile și proiectele politice la nivelul UE, indiferent de anvergura lor, trebuie să aibă și un suport*

economic consistent, însă reformele economice radicale nu sunt compatibile cu extremismul politic. Entuziasmul provocat de acordul dintre Grecia și Eurogrup, confirmat de reacția pozitivă a piețelor financiare, ar trebui temperat cât mai rapid pentru că Grecia are nevoie nu numai de disciplinare financiară, de reforme structurale, de creștere economică ci și de o supraveghere strictă și o ghidare mai adecvată din partea actorilor comunitari implicați în guvernarea multinivel.

3. Concluzii

Grecia este, poate, cel mai bun exemplu pentru *trei lecții principale ale politicii de austeritate* (Petre Prisecaru, 2013). În primul rând, modul în care scăderea cererii, ca urmare a măsurilor de austeritate afectează creșterea economică, care, la rândul său, afectează grav veniturile bugetare. În al doilea rând, deși consolidarea fiscală prin majorări de taxe și reduceri de cheltuieli este recesionistă, orice formă de expansiune fiscală pentru susținerea creșterii economice a fost aproape imposibilă din cauza importurilor ridicate, economiei subterane imense și evaziunii fiscale foarte mari, precum și a unui aparat birocratic supradimensionat, corupt și ineficient. În al treilea rând, gestionarea crizei a relevat *cinci eșecuri ale sistemului politic elen* (Monastiriotes, 2013): în domeniul *comunicării*, cum a fost informat publicul elen cu privire la situația economică critică și cu privire la necesitatea austerității; în domeniul *coordonării*, între factorii de decizie interni și între partidele politice; în domeniul *negocierii*, cu partenerii străini privind programe mai fezabile și orientate spre creștere economică; în domeniul *implementării*, unde au existat numeroase întârzieri și o lipsă evidentă de voință politică; în domeniul *strategic*, unde o strategie de investiții, inspirată de Planul Marshall și propusă de Comisia Europeană în iulie 2011, a fost foarte firav aplicată de Grecia.

Am mai putea adăuga *a patra lecție*, cea a modului în care nu trebuie guvernată o țară din UE, care a adoptat moneda unică și unde bunăstarea și protecția socială sunt pe primul plan în detrimentul creșterii economice și al echilibrelor macroeconomice.

Pe lângă importante evoluții din cadrul zonei euro și din cadrul UE, cum ar fi uniunea bancară, uniunea piețelor de capital, uniunea fiscală, uniunea energetică și pe lângă sprijinul financiar oferit țărilor mai vulnerabile, trebuie făcute eforturi coerente și credibile de consolidare fiscală la nivel național, prin punerea în aplicare a unor strategii de creștere economică și de politică industrială, prin modernizarea și restructurarea bazei economice, prin restructurarea statului social în concordanță cu performanțele economice. Grecia a beneficiat de fonduri importante în cadrul politicii de coeziune, lansată la Maastricht, dar guvernele au risipit o parte din fonduri și au apelat la împrumuturi masive, după adoptarea euro, utilizate pentru majorări aberante de salarii și pensii, care nu au nici un fundament economic, dar și pentru cheltuieli militare excesive disproporționate față de

mărimea PIB. Realizarea convergenței economice și sociale nu înseamnă doar transferul unor fonduri imense dinspre nordul către sudul UE ci și politici naționale responsabile, care să pună accentul pe creștere durabilă și coeziune socială.

În timp ce Norbert Schwarz (2015) încearcă să explice situația critică a Greciei prin teoria jocurilor și dilema prizonierului, care pe baza logicii și intereselor divergente ar duce la Grexit, Anne Applebaum (2015) crede că lecția crizei grecești nu este una economică ci politică, despre promisiunile făcute de guvern cetățenilor și despre abilitatea statului de a garanta un anumit standard de viață cetățenilor. Actualul guvern grec ar fi fost ales pe o premisă complet falsă, aceea că Grecia va continua să aibă un sistem de pensii extrem de costisitor și un aparat birocratic uriaș pentru care vor plăti alte state din zona euro. Populiștii de extremă stângă împreună cu cei de extremă dreaptă au declarat sus și tare că nu mai vor să respecte cerințele finanțatorilor internaționali, că nu mai agreează UE, care a finanțat Grecia atâți ani și că ar prefera o alianță cu Rusia. Dar alți cetățeni europeni, chiar din țări care au suportat greu criza recentă, nu sunt dispuși să accepte pretențiile absurde ale politicianilor greci, iar cedarea în fața lor ar însemna un semnal extrem de prost pentru guvernele din sudul Europei, confruntate cu mișcări populiste puternice. Anne Applebaum considera că nu se mai poate accepta șantajul lui Tsipras și, în pofida oricăror riscuri, Grecia ar trebui să vadă ce preț are ieșirea din zona euro. Această poziție era însă una cinică, care nu ținea cont de impactul major al Grexitului asupra poporului grec.

Kenneth Rogoff (2015) consideră că Grecia trebuie să elaboreze un program serios de reforme structurale care să fie aprobat de FMI și să aibă adeziunea electoratului grec. În timp ce ideologii extremei stângi sunt împotriva programelor de reforme structurale, considerând că FMI și Banca Mondială sunt instituții capturate de fundamentalistii neoliberali ai piețelor complet libere, cei care susțin flexibilitatea pieței forței de muncă au o viziune mai nuanțată, care ține cont de dificultățile majore ale ocupării forței de muncă din sudul Europei. Scăderea salariilor și pensiilor poate duce la deflație (scăderea prețurilor) și poate afecta nivelul cererii agregate. Kenneth Rogoff crede că și creditorii externi au partea lor de vină în criza actuală și că finanțarea în continuare a Greciei fără reformele necesare nu va rezolva dificultățile financiare ale acesteia.

Joseph Stiglitz (2015) aduce în discuție chestiuni legate de putere și democrație, faptul că austeritatea a dus la scăderea mare a PIB-ului Greciei și la un șomaj în rândul tinerilor de 60%, iar promotorii austerității ar trebui să-și asume eșecul acestor măsuri și nerealismul unor obiective, cum este cel al surplusului bugetar de 3,5% fixat pentru 2018. De fapt banii împrumutați Greciei de creditorii instituționali s-au dus în mare parte către banchierii germani și francezi. Pentru Stiglitz zona euro nu reprezintă un proiect democratic, întrucât cu excepția Suediei nu s-au organizat referendumuri pentru intrare, iar singurul obiectiv al BCE este țintirea inflației, politică care a dus la creșterea amețitoare a șomajului și a inegalităților sociale. Or, un guvern de extrema stângă, cum este cel din

Grecia, care se opune austerității și creșterii inegalităților de venit trebuie înlăturat cu orice preț. Se părea că Germania va bloca orice nou plan de asistență financiară atât timp cât guvernul condus de premierul de extremă stânga Alexis Tsipras rămânea în funcție, Berlinul dorind un cabinet technocrat întrucât nu avea încredere în premierul Alexis Tsipras și în Yanis Varoufakis (ministrul grec de finanțe), care a fost și înlocuit. Stiglitz agreea mai mult un „nu” la referendum asociat unei adevărate independențe ulterioare, pentru că un „da” ar însemna continuarea recesiunii, vânzarea pe nimic a activelor de valoare, emigrarea masivă a tinerilor, cu perspectiva deprecierei evidente a nivelului de trai și a unor finanțări îndepărtate ale Băncii Mondiale. Numai că un „nu” la referendum nu înseamnă numai afirmarea unei suveranități milenare pentru poporul grec, dar și desprinderea de o comunitate europeană de succes, la care nu prea există alternativă viabilă pentru Grecia.

Pentru Paul Krugman (2015) cererile Eurogrupului erau o nebunie curată, el considerând că s-a trecut de dincolo de duritate la răzbunare pură, la distrugerea completă a suveranității naționale: “Este o trădare grotească a ceea ce proiectul european trebuia să însemne. Cine va mai putea avea încredere în intențiile bune ale Germaniei?” se întreba Krugman. “Ceea ce am învățat în ultimele două săptămâni este că a fi membru al Zonei Euro înseamnă că creditorii îți pot distruge economia, dacă ieși din linie. Impunerea austerității fără scutirea datoriilor este o soluție sortită eșecului, indiferent de cât de dispusă este țara respectivă să accepte suferința”, a afirmat Paul Krugman, în editorialul publicat înainte ca liderii Eurogrupului să anunțe că s-a ajuns la un acord cu Grecia.

O problemă de fond, bine sesizată de Stiglitz în cărțile sale, rămâne totuși cea a capitalismului oligarhic, în care o minoritate foarte bogată și puternică controlează instituțiile fundamentale și impune dorințele sale, de multe ori pe spinarea majorității populației, care a fost nevoită să accepte prețul mare al austerității în urma crizei financiare. Și în Grecia există, se pare, o oligarhie formată din cca 60.000 de familii bogate care dețin în conturile din băncile străine și din paradisuri fiscale peste 300 mrd. de euro, fonduri cu care s-ar putea plăti toată datoria externă a țării. Acest aspect este însă total ignorat de creditorii instituționali, așa cum a fost mult timp bagatelizată corupția și evaziunea, nu doar din Grecia ci și din alte state membre ale UE. Este fără îndoială timpul unei reconsiderări nu numai a politicii de austeritate, dar și a aspectelor privind inegalitatea veniturilor (analizată deja la Davos), precum și al contracarării eficace a deturnărilor mari de fonduri și a evaziunii deșănțate făcute nu numai de grupări mafioate bine organizate ci și de politicieni și de mari firme transnaționale.

Bibliografie

- Applebaum, Anne (2015, June 23). It's Not the Economy, Stupid. The Greek crisis is a political mess that threatens all of Europe. *Slate*.
- Krugman, Paul (2015, July 12). Killing the European Project. *The New-York Times*;
- Makris, Sophie (2015, June 21), Greece deal urged as new proposals offered ahead of debt summit. *AFP, Business Insider*;
- Monastiriotis, Vassilis (2013). A very Greek Crisis, Austerity Measures in Crisis Countries-Results and Impact on Mid-term Development. *Intereconomics*, no. 1/2013;
- Prisecaru, Petre (2013). Austerity versus stimulating the Growth in EU. *Knowledge Horizons Economics*. Vol V, Nr 3/2013:
- Rogoff, Kenneth (2015, July 2). Why the Greek Bailout Failed. *Project Syndicate*;
- Stiglitz, Joseph (2015, June 6). Europe's Last Act? *Project Syndicate*;
- Stiglitz, Joseph (2015, July 2). Europe's Attack on Greek Democracy. *Project Syndicate*;
- Schwarzer, Norbert (2015). Game theory with partially irrational or unfair players or from the "Prisoner's Dilemma" to "The Greek's Dilemma". *Saxonian Institute of Surface Mechanics*. Accesibil la: <http://www.siomec.de>;
- Unteanu, Cristian (2015, 26 iunie), Cât costă Un Grexit? *Adevărul*;
- Wheatley, Jonathan (2015, June 21). Spectre of Grexit sparks fears for Central and Eastern Europe. *Financial Times*. Accesibil la: ft.com/global economy, June 21;
- European Commission (2015, June 23). Financial Assistance to Greece, Economic and Financial Affairs. *Financial Assistance in EU Member States*.